

Наталія БАТЮК,

orcid.org/0000-0001-9289-7561

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»

(Одеса, Україна) *natzor@ukr.net*

КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНДУРНОГО МИСТЕЦТВА У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті здійснено аналіз культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва у науковому дискурсі та доведено доцільність його висвітлення у процесі викладання курсу «Історія української культури» майбутнім бакалаврам музичного мистецтва. Уточнено сутність поняття «культуротворчість» у межах досліджень з філософії, культурології, соціальної психології, фольклористики, а також працях присвячених івент-індустрії та фестиваліним практикам. Визначено, що культуротворчість є невід'ємною складовою культури, яка формується завдяки творчій діяльності людини, що впорядковує життя відповідно до ціннісних орієнтирів та уявлень, утверджуючи певні культурні смисли. Уточнено зміст поняття «культуротворчий потенціал» через аналіз специфіки його вияву в мистецтвознавстві, музичному фольклорі та народнопісенній творчості. Здійснено аналіз наукових праць у яких бандурне мистецтво висвітлюється як соціокультурне явище та важливий культурний ресурс формування національно-культурної ідентичності української спільноти. Розкрито культуротворчий потенціал бандурного мистецтва через аналіз його смислових, ціннісних і функціональних характеристик, а також окреслено провідні функції та механізми їх реалізації. Сформульовано визначення культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва, що полягає в здатності акумулювати, зберігати та транслювати культурні смисли української спільноти, репрезентувати її ціннісні уявлення та культурні коди, а також забезпечувати їх актуалізацію в сучасному культурному просторі через індивідуальну виконавську інтерпретацію та взаємодію з соціокультурними процесами. Виокремлено провідні функції культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва: аксіологічну, культуротрансляційну, історико-контекстуальну, репрезентативну, комунікативну, просвітницьку, елітарну та національно-ідентифікаційну. Акцентовано важливість аналізу культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва у викладанні курсу «Історія української культури» майбутнім бакалаврам музичного мистецтва, як засобу формування національно-культурної ідентичності, що створює підґрунтя для їхньої подальшої мистецько-просвітницької діяльності.

Ключові слова: історія української культури, культуротворчий потенціал, бандурне мистецтво, національно-культурна ідентичність, майбутні бакалаври музичного мистецтва.

Nataliia BATIUK,

orcid.org/0000-0001-9289-7561

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Music Art and Choreography

South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky

(Odesa, Ukraine) *natzor@ukr.net*

THE CULTURAL-CREATIVE POTENTIAL OF BANDURA ART WITHIN SCHOLARLY DISCOURSE

The article analyzes the cultural-creative potential of bandura art within the framework of academic discourse and substantiates the expediency of its inclusion in the teaching process of the course History of Ukrainian Culture for future Bachelor's students in music. The essence of the concept of "cultural creativity" is уточнено (clarified) within the scope of studies in philosophy, cultural studies, social psychology, folklore studies, as well as research devoted to the event industry and festival practices. It is determined that cultural creativity constitutes an integral component of culture, formed through human creative activity that organizes life in accordance with value orientations and representations, thereby affirming specific cultural meanings. The content of the concept of "cultural-creative potential" is further specified through an analysis of its manifestations in art studies, musical folklore, and folk song traditions. The article examines scholarly works in which bandura art is interpreted as a socio-cultural phenomenon and an important cultural resource for the formation of the national and cultural identity of the Ukrainian community. The cultural-creative potential of bandura art is revealed through the analysis of its semantic, axiological, and functional characteristics, and the key

functions and mechanisms of their realization are outlined. The definition of the cultural-creative potential of bandura art is formulated as its ability to accumulate, preserve, and transmit the cultural meanings of the Ukrainian community, to represent its value orientations and cultural codes, and to ensure their актуалізацію (actualization) in the contemporary cultural space through individual performance interpretation and interaction with socio-cultural processes. The leading functions of this potential are identified as axiological, cultural-transmissive, historical-contextual, representative, communicative, educational, elitist, and national-identifying. The importance of analyzing the cultural-creative potential of bandura art in teaching the course History of Ukrainian Culture to future Bachelor's students in music is emphasized as a means of fostering national and cultural identity and creating a foundation for their further artistic, educational, and performance activities.

Key words: history of Ukrainian culture, cultural-creative potential, bandura art, national and cultural identity, future bachelor's students in music.

Постановка проблеми. У сучасному науковому дискурсі бандурне мистецтво дедалі частіше постає не лише як різновид музично-виконавської практики чи складова української мистецької традиції, а і як вагомий соціокультурний феномен, у якому акумульовано історичний досвід, ціннісні орієнтири, символічні смисли та механізми культурної пам'яті української спільноти. Такий підхід актуалізує потребу аналізу культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва з огляду на його здатність репрезентувати національно-культурні смисли, забезпечувати їх збереження, трансляцію й актуалізацію в нових соціокультурних умовах.

Особливої значущості ця проблема набуває у зв'язку з необхідністю узагальнення й систематизації наукових підходів до осмислення бандурного мистецтва як культуротворчого явища, а також уточнення його провідних культуротворчих функцій і механізмів їх реалізації. Це дає змогу розглядати бандурне мистецтво не лише як мистецький феномен, а і як важливий культурний ресурс формування національно-культурної ідентичності української спільноти. Результати такого аналізу є вагомими і для викладання курсу «Історія української культури» майбутнім бакалаврам музичного мистецтва, оскільки сприяють глибшому осмисленню культурно-мистецьких явищ у взаємозв'язку з історичними та соціокультурними процесами.

Аналіз досліджень. Теоретико-культурологічний зміст поняття «культуротворчість» висвітлено у працях О. Жорнової (2013), О. Засядьовк (2023), В. Леонтьєвої (2024), Н. Хамітова (2024) та ін. Культуротворчий потенціал мистецьких практик як засобу смислової інтерпретації культурного контексту епохи у взаємозв'язку з соціокультурними процесами став предметом дослідження О. Пушонкової (2022), Ю. Сабадаш (2019) та ін.

Окремі аспекти культуротворчої ролі музичного мистецтва, його впливу на світоглядні орієнтири, етичні й естетичні уявлення, культурну пам'ять і традицію висвітлено у працях О. Васюти (2021), Н. Косінської (2021), І. Довжинець (2023), Н. Бовсунівської (2025). Культурно-мистецький потенціал українського фольклору,

народнописенну традицію як джерело творчого натхнення та самоідентифікації українців висвітлювали В. Дрінівська (2023), А. Іваницький (2004), Л. Корній і Б. Сюта (2011), В. Осадчої (2017), Т. Шершова (2020). У цьому ж проблемному полі бандуру як унікальний автентичний інструмент українського народу, що постає символом національної культури, досліджували І. Зінків (2013), Н. Супрун-Яремко (2013). Кобзарсько-бандурна традиція та бандурне музикування як культурний ресурс у сучасному культуропросторі, що репрезентує національно-культурну ідентичність українців, розглядали М. Березуцька (2020), Л. Несмашна (2017), В. Клапчук (2024) та ін.

Водночас у науковому дискурсі, попри наявність значної кількості праць, у яких висвітлюється історичний, культурологічний та виконавський аспекти бандурного мистецтва, подальшого теоретичного опрацювання потребує цілісне осмислення його культуротворчого потенціалу, зокрема в аспекті визначення його провідних функцій та механізмів їх реалізації.

Мета статті – проаналізувати культуротворчий потенціал бандурного мистецтва у науковому дискурсі, окреслити його провідні функції та обґрунтувати доцільність його висвітлення у процесі викладання курсу «Історія української культури» майбутнім бакалаврам музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Теоретичне обґрунтування змісту поняття «культуротворчість» представлено в різних галузях наукового знання. У науковому дискурсі, зокрема у філософських дослідженнях культуротворчість осмислюється як процес творення культури, що поєднує компоненти творчості та пізнання й визначає специфіку культури як нового виміру буття (Хамітов 2024). У культурологічних довідниках це поняття має усталене значення та трактується як «складова духовної культури суспільства, що служить її збагаченню та демократизації, а також формуванню та утвердженню певної системи цінностей» (Нестеренко, 2019: 112). У сучасних наукових підходах культуротворчість також розглядається як творення культурних смислів у контексті соціокультурної динаміки, зокрема, у дослідженнях з

івент-індустрії та фестиваліних практик підкреслюється культуротворча функція події, яка співтворить сучасне культурне життя й актуалізує ціннісні форми, пов'язані з традицією (Засядьков, 2023, Kościuk-Jarosz, 2019). У фольклористичі культуротворчість постає як механізм відтворення й трансляції колективного досвіду та цінностей через міфологічні уявлення, ритуали, звичаї, усну народну творчість у просторі традиційної культури (Бреславець, 2018; Долгочуб, 2017).

У контексті нашого дослідження спираємося на трактування культуротворчості, запропоноване В. Леонтєвою, яка визначає її як «невід'ємний аспект культури, що формується, існує та розвивається лише завдяки людській діяльності та індивідуальній здатності людини вносити в буття певний смисл...» (Леонтєва, 2024: 29). У цьому процесі культуротворчість постає як афермована діяльність, спрямована на породження, оформлення та утвердження культурних смислів, а також як механізм їх збереження і трансляції в історично сформованих культурних системах (Леонтєва, 2024: 31).

Застосування зазначених теоретичних положень дає підстави для аналізу бандурного мистецтва як культуротворчого феномена. На рівні смислів воно пов'язане з українським культурним кодом і культурною пам'яттю, оскільки в його репертуарі та виконавській традиції закріплені історичні наративи, ціннісні уявлення й символічні образи спільноти. На рівні форми бандурне мистецтво функціонує як історично сформована система культурних практик (інструментальна традиція, виконавські норми, жанрові моделі, репертуар), що забезпечує фіксацію, збереження й трансляцію смислів у часі.

Водночас бандурне мистецтво залучене до процесу передачі соціокультурного досвіду між поколіннями та в різні історичні періоди набувало значення ціннісного орієнтира, актуалізуючи уявлення про національно-культурну ідентичність. Підстави розглядати його як культуротворчий феномен виявляються у кількох взаємопов'язаних аспектах. По-перше, смислова сфера бандурного мистецтва має афірмативний характер, оскільки пов'язана з підтримкою аксіологічної ідентичності українського «ми» через актуалізацію культурної пам'яті, символічних образів і ціннісних уявлень української спільноти. По-друге, бандурне мистецтво належить до двох взаємопов'язаних потоків культуротворчого процесу, а саме: повсякденного (традиційного) та професійного (інституційного), тобто охоплює шлях від фольклорного ядра й практик традиційного музикування до професійної виконавської школи та репертуарних форм.

У різні історичні періоди змінювалася тільки міра інституціалізованості цієї традиції, однак її участь у трансляції соціокультурного досвіду та культурних смислів залишається очевидною. Таким чином, бандурне мистецтво слід розглядати як культуротворчий феномен, що забезпечує акумуляцію, збереження та трансляцію смислів української спільноти.

У сучасних дослідженнях культуротворчий потенціал різних мистецьких практик і культурних феноменів переважно осмислюється у взаємозв'язку з конкретними соціально-культурними процесами та інституційними формами. Так, Ю. Сабадаш розкриваючи культуротворчий потенціал мистецтвознавства, аналізує етапи його становлення й розвитку у співвіднесенні з історією культури та соціокультурними змінами відповідних періодів, спираючись на принцип контекстуалізації, згідно з яким мистецтвознавство розвивається в загальному культурно-історичному руслі, водночас зберігаючи власну логіку цілі й завдання (Сабадаш, 2019). Такий підхід доцільно застосовувати і до бандурного мистецтва, розглядаючи його культуротворчий потенціал.

Для виявлення культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва у процесі розвитку та становлення українського суспільства звернемо увагу на культуротворчу сутність людини, яка формується не ізольовано, а в межах історично сформованих форм колективного життя – від сім'ї, родини й роду до народу та нації як культурного середовища, у якому зберігаються, накопичуються, передаються та оновлюються культурні традиції. Отже, культуротворення постає як процес, у якому поєднується індивідуальна творча активність і колективний досвід спільноти. Цю тезу підтверджує Г. Герасимович, зазначаючи, що соціально значущі процеси відбуваються завдяки діяльності народу за провідної ролі видатних особистостей, і робить висновок: «у практиці світової історії і народ, і особистість – справжні творці культури і неподільна рушійна сила культуротворчого та суспільно-історичного процесу» (Герасимович, 2010: 151). З огляду на це культуротворчий потенціал бандурного мистецтва виявляється в його здатності акумулювати, зберігати й передавати історично сформовані культурні смисли, водночас залишаючись простором індивідуальної творчої інтерпретації.

Як зазначає Г. Герасимович, важливо, щоб увага дослідника була зосереджена не лише на макросоціальному рівні культуротворення, де суб'єкт процесу постає переважно як колективний, а й на індивідуально-особистісному рівні його вияву. Якщо простежується взаємозв'язок індивідуаль-

ної здатності до творення культурних смислів, колективних форм культуротворчості та стану культуротворчої системи, відповідне явище може бути окреслене як культуротворчий феномен. У контексті дослідження культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва такий підхід передбачає комплексний аналіз, що охоплює: по-перше, вивчення індивідуальних особливостей творчого музикування відомих бандуристів минулого й сучасності; по-друге, аналіз жанрових, тематичних та стилістичних характеристик бандурного репертуару, у яких відображено культурні смисли різних історичних періодів; по-третє, осмислення культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва як цілісної системи – культурного феномена, що акумулює, транслює і оновлює культурні смисли та коди української спільноти.

Пошук підходів, які дозволять глибше розкрити культуротворчий потенціал бандурного мистецтва як засобу смислової інтерпретації культурного контексту епохи, зумовив звернення до праці О. Пушонкової. Дослідниця, аналізуючи культуротворчий потенціал архаїзації візуальних образів, порушує проблему трансформації способів сприймання та розглядає архаїзацію як явище, що веде до появи нових естетичних практик і «режимів бачення» (Пушонкова 2022: 63). Аналогічно в бандурному музикуванні стилізація архаїчного (фольклорного ядра, традиційних інтонаційно-ритмічних формул, темброво-виражальних моделей) може функціонувати як механізм оновлення й смислової реконфігурації традиції, відкриваючи простір для сучасних виконавських і композиторських практик та підсилюючи культуротворчий потенціал цього феномена. Такий підхід дозволяє розглядати архаїзацію не як повернення до минулого, а як культуротворчу стратегію переосмислення й актуалізації традицій.

Бандурне мистецтво історично формувалося як синкретична практика, у якій поєднується музика та поетичне слово (спів під інструментальний супровід), що зумовлює взаємодію різних каналів смислотворення й культурної трансляції. У цьому аспекті бандурне мистецтво виявляє риси, притаманні музичному мистецтву. Відомо, що музичному мистецтву закладено механізм діалогічної взаємодії, який виявляється у співвіднесенні музичної інтонації зі словесно-поетичною та символічно-образною системою образів твору. Така синкретична природа музичного мистецтва забезпечує репрезентацію культурного досвіду, цінностей і світоглядних орієнтирів різних народів та епох, завдяки чому «...відбувається сприйняття культурних цінностей на особистісному, національному та загальнолюдському рівнях» (Косінська, 2021: 84). Завдяки емоційно-образній природі музики відбувається не лише художнє

відтворення культурних смислів, а й формування простору інтеркультурного діалогу, у якому музичні образи сприяють взаєморозумінню між представниками різних культур (Dovzhynets et al., 2023). Особливо виразно цей потенціал виявляється у різних формах функціонування музичного мистецтва, зокрема у виконавстві, музичній освіті, популяризації музики та композиторській творчості. У цьому виявляється комунікативна функція музичного мистецтва, яка є однією з провідних і для бандурного мистецтва.

Водночас у контексті історичного розвитку бандурного мистецтва його культуротворчий потенціал доцільно розглядати і як форму внутрішньо культурного діалогу в історичній перспективі. Кожний період залишав у ньому власні стильові, образно-сміслові та ціннісні домінанти.

Таким чином, бандурне мистецтво характеризується двома рівнями діалогічності: горизонтальним, що виявляється у міжкультурному діалозі, та вертикальним, який репрезентує діалог між епохами.

У цьому контексті особливого значення набувають український музичний фольклор і народно-пісенна традиція. Саме в них органічно поєднуються виконавські традиції, художнє відтворення історичної пам'яті народу, його ціннісних уявлень і героїчних сторінок минулого. Завдяки цьому бандурне мистецтво постає не лише формою музичного виконавства, а й важливим культурним механізмом збереження, трансляції та актуалізації народнопісенної спадщини.

У сучасному українському культурному просторі спостерігається тенденція до нового осмислення та інтерпретації фольклорної спадщини, зокрема народнопісенної творчості. Одним із проявів цього процесу є розвиток мистецького напрямку неофольклоризму, у якому поєднується автентичність і новаторство. Звернення до фольклорних джерел у сучасній музичній практиці відкриває нові можливості для художнього переосмислення традиційного матеріалу та надає народній пісні нових інтонаційно-образних відтінків.

Постає питання, чому фольклор упродовж століть залишається важливим джерелом творчого натхнення. Відповідь на це знаходимо у дослідженні В. Осадчої, яка зазначає що «фольклор як форма практико-духовної діяльності, з одного боку віддзеркалює національний світогляд, а з іншого – сприяє подальшому етнічному самоусвідомленню шляхом звернення до народних традицій» (В. Осадча, 2017: 195).

Цінним для нашого дослідження є акцент на тому, що фольклор не відірваний від реального життя, а постає своєрідною мовою, через яку відбувається комунікація між культурними традиціями, цінностями, світоглядом, людським досвідом. Тобто музичний фольклор, зокрема народнопі-

сенна творчість, є не лише мистецтвом, а своєрідним «культурним текстом», що передає почуття, переживання, досвід давніх часів які співвідносяться з повсякденним життям людини сьогодні, що й визначає його культуротворчий потенціал.

В українській культурній традиції одним із найважливіших носіїв, інтерпретаторів і трансляторів цього «культурного тексту» стало бандурне мистецтво. Саме в кобзарсько-бандурній традиції фольклорний матеріал не лише зберігався, а й набував нового художнього звучання, пробуджував історичну пам'ять та національно-культурні смисли. У цьому проявляються ті культуротворчі функції, які набувають подальшої реалізації в бандурному мистецтві, зокрема культуротрансляційна, аксіологічна та комунікативна. Це зумовлює потребу звернення до наукових праць, у яких кобзарсько-бандурна традиція та бандурне музичування розглядаються як соціокультурне явище і важливий культурний ресурс формування національно-культурної ідентичності.

У рецензії на монографію І. Зінків «Бандура як історичний феномен» Н. Супрун-Яременко акцентує, що дослідниця розглядає бандуру не лише в органічній, а й у соціокультурному вимірі, осмислюючи її в триаді «інструмент – виконавець – соціум» (Супрун Яременко, 2013: 123). Цінним для нашого дослідження є підхід до репрезентації бандури не лише як музичного інструмента, а як атрибута духовно-матеріальної культури, «у якому закодована інформація щодо складних космогонічних і релігійних уявлень народу, його міфи, епос, фольклор, науково-технічний рівень суспільства» (Супрун-Яременко, 2013:124). Це дає підстави вбачати культуротворчий потенціал бандури як інструмента в її знаково-символічній функції, що виявлялася як у ритуально-обрядових практиках, так і в символіці образу бандури, відображеній у народних картинах «Козак Мамай» і лінгвістичних джерелах.

Аналіз праць, присвячених бандурному мистецтву, зокрема М. Березуцької, Л. Несмашної, С. Сабрі, Н. Супрун-Яременко, дає змогу простежити його провідні функції та механізми їх реалізації, через які розкривається культуротворчий потенціал цього феномена. Так, наприклад М. Березуцька акцентує на репертуарі кобзарів та бандуристів, в якому історичні події передавалися через музично-поетичну творчість, фактично кобзарсько-бандурна традиція виконувала функцію історіографії. Завдяки цьому відбувалося збереження національної історичної пам'яті українського суспільства, а культуротворчий потенціал проявлявся у формуванні історичної свідомості, збереженні колективної пам'яті та історичних наративів наступним поколінням. У дослідженні підкреслюється, що бандура як інструмент і бандурне мистецтво як культурно-мистецький фено-

мен виступали символом українського національного духу та сприяли консолідації українського суспільства. Освоєння символічних маркерів української культури через бандурне мистецтво зміцнювало почуття належності до національної спільноти й сприяло формуванню національної ідентичності.

Варто зауважити, що більшість дослідників акцентують на тому, що кобзарі-бандуристи були носіями народної філософії життя та моральних цінностей, суголосних світогляду українського народу. Пропагуючи ідеї свободи, козацького героїзму, людської гідності та соціальної рівності вони, через мистецтво гри на бандурі забезпечували зв'язок між поколіннями та виконували просвітницьку функцію.

Проникнення бандури через ритуальні містерії у фольклорне та світське середовище з часом запустило процес формування академічної школи бандурного виконавства. Це сприяло інтеграції бандурного мистецтва в систему професійної музичної освіти й активізувало такі культуротворчі механізми, як інституціоналізація виконавської традиції та системна професійна трансляція національної культурної спадщини в академічному концертно-сценічному просторі, у межах яких реалізуються *культуротрансляційна та репрезентативна функції*. Подібні функції але через інші механізми, реалізували і кобзарі-бандуристи української діаспори. У цьому випадку їх вияв забезпечувався збереженням і розвитком бандурної традиції, передачею виконавських практик і репертуару від покоління до покоління, а також концертно-сценічним представленням творів в умовах іншомовного культурного простору.

Узагальнення сучасних досліджень щодо виявлення культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва, його функцій та механізмів реалізації було б неповним без урахування сучасних глобалізаційних процесів. Зазначені процеси спрямовують людство до досягнення полікультурного світу та розвитку міжкультурної комунікації, а однією з найбільш сприятливих сфер для цього є музичне мистецтво. Саме через мистецтво відбуваються міжнаціональні комунікативні процеси, «де під час взаємообміну творчістю відбувається певна асиміляція окремих характеристик творів мистецтва» (Несмашна та ін., 2017: 306). Унаслідок такої соціокультурної взаємодії відбувається уніфікація, своєрідна універсалізація моделей масової музичної культури, яка часто не передбачає виразного прояву індивідуальних зразків національних музичних традицій. У цьому контексті культуротворчий потенціал бандурного мистецтва полягає в тому, що воно поєднує класичне уявлення про українське мистецтво із сучасною виконавською практикою відповідно до загально-

світових мистецьких тенденцій. Іншими словами, кобзарі-бандуристи, зберігаючи «фольклорне ядро» української музики, сприяють національній ідентифікації української спільноти та водночас роблять свій внесок у розвиток світового музичного культурного простору. Це, зокрема, зумовлено інструментальними можливостями бандури як універсального інструмента для втілення різноманітних виконавських ідей – від виконання дум, автентичних народних пісень до академічної музики та естрадних композицій. Як зазначають Л. Несмашна, С. Сабрі та Н. Чабаненко, бандурне мистецтво поєднує первісне символічно-образне, міфологічне мислення із сучасним художнім світосприйняттям, що знаходить втілення у музичному творі. «Саме в цьому концентраті можна знайти всі збіги та перетини української та світової ментальності» (Несмашна та ін., 2017: 306).

Саме така багатомірність культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва зумовлює доцільність його висвітлення не лише в науковому дискурсі, а й у процесі викладання курсу «Історія української культури» майбутнім бакалаврам музичного мистецтва. Звернення до бандурного мистецтва в межах цього курсу дозволяє не лише розширити уявлення здобувачів про культурні процеси, а й осмислити їх у площині власної професійної діяльності. На відміну від суто фахових дисциплін, у цьому курсі бандурне мистецтво постає як культурний феномен, носій історичної пам'яті, ціннісних орієнтирів і національно-культурних смислів. Така тематика сприятиме формуванню здатності майбутніх фахівців інтер-

претувати музичні твори в ширшому культурно-історичному контексті, усвідомлювати їхню смислову наповненість та роль у процесах культурної комунікації, що є важливим складником їхнього професійного становлення.

Висновки. У результаті здійсненого аналізу наукових досліджень, присвячених осмисленню поняття культуротворчості, підходів до розуміння культуротворчого потенціалу музичного мистецтва, українського фольклору й народнопісенної творчості, обґрунтовано культуротворчий потенціал бандурного мистецтва як цілісного соціокультурного феномена.

Культуротворчий потенціал бандурного мистецтва виявляється у його здатності акумулювати, зберігати та транслювати культурні смисли української спільноти, репрезентувати її ціннісні уявлення та культурні коди, а також забезпечувати їх актуалізацію в сучасному культурному просторі через індивідуальну виконавську інтерпретацію та взаємодію з соціокультурними процесами.

Узагальнення наукового дискурсу дало змогу виокремити провідні функції культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва, зокрема *аксіологічну, культуротрансляційну, історико-контекстуальну, репрезентативну, комунікативну, просвітницьку, національно-ідентифікаційну.*

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з обґрунтуванням основних векторів прояву культуротворчого потенціалу бандурного мистецтва у процесі викладання курсу «Історія української культури» у співвіднесенні з його провідними функціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Berezutska M. The development of bandura music art between the 1920s and 1940s. *Journal of Ethnology and Folkloristics*. 2020. Vol. 14, № 2. P. 44-66. DOI: 10.2478/jef-2020-0015.
2. Бреславець Г. М. Реконструкція фольклорного тексту в українській музичній культурі останньої третини ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.04 / Харків. держ. акад. культури. Харків, 2018. 222 с.
3. Герасимович Г. Культуротворча сутність людини як соціальної істоти. *Вісник Львівського університету імені Івана Франка*. 2010. Вип. 13. С. 149–155. DOI: 10.30970/vps.2010.13.19.
4. Dovzhynets I., Petrenko M., Karpenko E., Zabolotnyi I., Holiaka H. Social values in musical art in the context of intercultural communication: international experience. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12, № 68. P. 151–161. DOI: 10.34069/AI/2023.68.08.14.
5. Долгочуб В. А. «Культурна пам'ять» у дискурсі та практиках реконструкторів української традиційної культури. *Народна творчість та етнологія*. 2017. № 5. С. 25–31. DOI: 10.15407/nte2017.05.025.
6. Засядьков О. А. Культуротворча місія івент-практик в Україні : дис. ... д-ра культурології / Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2023. 212 с.
7. Косінська Н. Л. Методика формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки : дис. ... д-ра філософії / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2021. 278 с.
8. Леонтєва В. М. Культуротворчий феномен: щодо теоретичних передумов дефініції і практичних засад виявлення/визнання. *Пріоритетні шляхи розвитку науки і освіти* : матеріали ХІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 черв. 2024 р. Львів : Львівський науковий форум, 2024. С. 29–33.
9. Несмашна Л. Ю., Сабрі С. С., Чабаненко Н. А. Бандурне мистецтво в умовах глобалізації сучасного культурного простору. *Молодий вчений*. 2017. № 10. (50). С. 305–308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_72 (дата звернення: 24.03.2026).
10. Осадча В. М. Культуротворчий потенціал наслідування народнопісенних традицій Харківщини. *Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини* : матеріали наук.-практ. конф., 23–24 черв. 2017 р. Харків : Упр. культури і туризму Харків. облдержадмін., Обл. орг.-метод. центр культури і мистецтва, 2017. С. 194–197.
11. Пушонкова О. А. Культуротворчий потенціал архаїзації візуальності: образотворення, режим бачення, практики. *Культура і сучасність*. 2022. № 1. С. 62–69. DOI: 10.32461/2226-0285.1.2022.262569.

12. Сабадаш Ю. С. Культуротворчий потенціал мистецтвознавства: до постановки проблеми. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2019. Вип. 17. С. 52–61. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5687> (дата звернення: 25.03.2026).

13. Словник культурологічних термінів / уклад. С. В. Нестеренко. 2-ге вид. Івано-Франківськ : Івано-Франківський коледж ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 240 с.

14. Супрун-Яремко Н. О. Бандура як історико-мистецький об'єкт сучасної органології. *Народна творчість та етнологія*. 2013. № 5. С. 123–129. URL: <https://surl.li/iplxbv> (дата звернення: 24.03.2026).

15. Kościuk-Jarosz A. Od folku do folkloru. Festiwale muzyki folkowej w Polsce a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego. *Festiwale, konkursy, przeglądy a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego* / red. A. W. Brzezińska, K. Smyk. Lublin, 2019. P. 165–180. URL: <https://surl.lt/xuyvbc> (дата звернення: 20.03.2026).

REFERENCES

1. Berezutska M. (2020) The development of bandura music art between the 1920s and 1940s. *Journal of Ethnology and Folkloristics*. Vol. 14, № 2. 44–66. DOI: 10.2478/jef-2020-0015.

2. Breslavets H. M. (2018) Rekonstruktsiia folklorneho tekstu v ukrainskii muzychnii kulturi ostannoii tretyny XX – pochatku XXI stolittia. [Reconstruction of the folklore text in Ukrainian musical culture of the last third of the 20th and early 21st centuries] (PhD Thesis). Kharkiv. 222 s. [in Ukrainian].

3. Dolhochub V. A. (2017) «Kulturna pamiat» u dyskursi ta praktykakh rekonstruktoriv ukrainskoi tradytsiinoi kultury. [«Cultural memory» in the discourse and practices of reconstructors of Ukrainian traditional culture] *Narodna tvorchist ta etnolohiia*. 2017. № 5. 25–31. DOI: 10.15407/nte2017.05.025. [in Ukrainian].

4. Dovzhynets I., Petrenko M., Karpenko E., Zabolotnyi I., Holiaka H. (2023) Social values in musical art in the context of intercultural communication: international experience. *Amazonia Investiga*. 12, № 68. 151–161. DOI: 10.34069/AI/2023.68.08.14.

5. Herasymovych H. (2010) Kulturotvorcha sutnist liudyny yak sotsialnoi istoty. [The culture-creating essence of a human as a social being] *Visnyk Lvivskoho universytetu imeni Ivana Franka*. 13. 149–155. DOI: 10.30970/vps.2010.13.19. [in Ukrainian].

6. Kościuk-Jarosz A. (2019) Od folku do folkloru. Festiwale muzyki folkowej w Polsce a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego [From folk to folklore. Folk music festivals in Poland and the protection of intangible cultural heritage]. *Festiwale, konkursy, przeglądy a ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego* / red. A. W. Brzezińska, K. Smyk. Lublin. P. 165–180. [in Polish].

7. Kosinska N. L. (2021) *Metodyka formuvannia stsenichno-obraznoi kultury maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi vokalnoi pidhotovky* [Methodology of forming scenic-imagery culture of future music teachers in the process of vocal training]. (PhD Thesis) Kyiv, 278 s. [in Ukrainian].

8. Leontieva V. M. (2024) Kulturotvorchiy fenomen: shchodo teoretychnykh peredumov definitsii i praktychnykh zasad vyjavlennia/vyznannia. [Culture-creating phenomenon: theoretical foundations and practical principles of identification] *Priorytetni shliakhy rozvytku nauky i osvity*. 29–33. [in Ukrainian].

9. Nesmashna L. Yu., Sabri S. S., Chabanenko N. A. (2017) Bandurne mystetstvo v umovakh hlobalizatsii suchasnoho kulturoprostoru. [Bandura art in the conditions of globalization of the modern cultural space] *Molodyi vchenyi № 10*. (50). 305–308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_10_72 [in Ukrainian].

10. Nesterenko S. V. (2019) *Slovnnyk kulturolohichnykh terminiv*. [Dictionary of Culturological Terms] / uklad. S. V. Nesterenko. 2-he vyd. Ivano-Frankivsk, 240 s. [in Ukrainian].

11. Osadcha V. M. (2017) Kulturotvorchiy potentsial nasliduvannia narodnopisennykh tradytsii Kharkivshchyny. [Cultural-creative potential of inheriting folk song traditions of Kharkiv region] *Tradytsiina kultura v umovakh hlobalizatsii: suchasnyi dyskurs shchodo zberezhennia ta populiaryzatsii nematerialnoi kulturnoi spadshchyny*. 194–197 [in Ukrainian].

12. Pushonkova O. A. (2022) Pushonkova O. A. Kulturotvorchiy potentsial arkhazatsii vizualnosti: obrazotvorennia, rezhym bachennia, praktyky. [Cultural-creative potential of archaization of visuality: image formation, vision regimes, practices] *Kultura i suchasnist № 1*. 62–69. DOI: 10.32461/2226-0285.1.2022.262569 [in Ukrainian].

13. Sabdash Yu. S. (2019) Kulturotvorchiy potentsial mystetstvoznavstva: do postanovky problemy. [The Cultural-Creative Potential of Art Studies: On the Problem Formulation] *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu*. 17. 52–61. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5687> [in Ukrainian].

14. Suprun-Yaremko N. O. (2013) Bandura yak istoryko-mystetskyi ob'iekt suchasnoi orhanolohii. [Bandura as a historical and artistic object of modern organology]. *Narodna tvorchist ta etnolohiia*. 2013. № 5. 123–129. URL: <https://surl.li/iplxbv> [in Ukrainian].

15. Zasiadvok O. A. (2023) Kulturotvorcha misiia ivent-praktyk v Ukraini [Culture-creating mission of event practices in Ukraine] (PhD Thesis). Kyiv, 212 s. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 02.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

